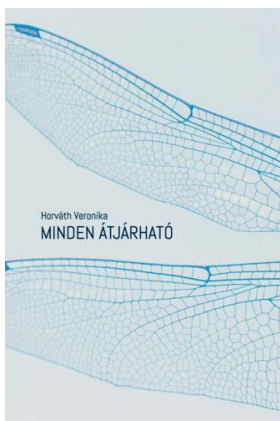

STEINMACHER KORNÉLIA

Szitakötőlét

Horváth Veronika: *Minden átjárható*

Horváth Veronika első verseskötetében a világ minden rezdülésére – a természeti eseményekre és emberi viszonyokra egyaránt – érzékeny lírai hang folyamatos identitáskeresésére tett kísérleteinek lehetünk tanúi. A szerző egy olyan nehezen körvonalazható személyiséget teremt meg, akinek örömein, fájdalmain, kétségein keresztül korunk jellemző, aktuális társadalmi problémái is feltáruulnak. A lírai én magas fokú emocionális érzékenységgel fordul a környezetében szenvedők és az elesettek felé, mélyen éli meg mások fájdalmát, s folyamatosan vívódik, hogy mintegy „keresztként” magára vegye-e azokat.

A lírai én leginkább abban a vívódásban ragadható meg, hogy elsődleges feladatának érzi a segítségnyújtás mellett a hagyományőrzés feladatát, ugyanakkor örökös kétségek gyötrik annak terén, hogy alkalmas lehet-e emberként és alkotóként erre a feladatra, és egyáltalán sikeresen képviselhető-e a versírás gyakorlatával ez a mai világban.

Ösztönös, „csípőből jövő” költészete az archaikus, természetközeli, alternatív hagyományból ered, a szerző a magyar népi kultúrkincsből építkezik. Ahogy az a versek világából kiderül, a néprajzi háttérismeretek érzékelhetően tapasztalati úton öröklöttek, a gyermekkor meghatározó élményeihez köthetőek, a múlthoz tartoznak, a felnőtt én számára már csak emlékként, egy-egy kallódó tárgyként, illetve kifejezések, szövegtöredékek szintjén vannak jelen. Ez utóbbiak jelenléte a három versciklusból álló kötetben át folyamatos: népdalok, mondókák, mesei elemek, mondások-szólások, a népi tudás és hiedelem körének egyes elemeire játszanak rá, lejegyzett változataik tekintetében pedig jellemzően szövegbetétszerűen is jelen vannak a művekben. E töredékességen keresztül törekszik a szerző önmaga és a befogadó számára is közelebbivé tenni a múltat, a gyökereket. Ez a töredékesség így önmagában válik egyszerre a hagyó-

mány átörökítésére tett kísérletté és a kísérlet sikerét illetően megkérdőjelezhetővé. Ezek a beidézett töredékek érdekes nyelvi játékként, mintegy fejtörőként is működnek, próbára téve ezzel az olvasót. Úgy mint: mennyiben képes ezeket a befogadó azonosítani, folytatni, értelmezni; mennyiben őrizzük magunkban a hagyományokat, mennyire értjük és ismerjük azt a „tengert”, amelyről a lírai én „énekel”?

A hagyomány átadásának lehetőségét e töredékesség oly módon kérdőjelezi meg, hogy a lírai én maga is több szempontból bizonytalan abban, hogy áthidalható-e az a szakadék, mely közte és a mindennapjai hagyományörző közege között a felnőtté válás során megképződött. A lírai én számára azért is kétséges a próféta szerep vállalása, mert nem tud a mai tömegek számára hatásos eszközzel – nyelvvel és habitussal fellépni. A környezete idegenkedik tőle, ahogy tulajdonképpen ő is idegenkedik attól, ami körülveszi, mégse tud ebből a közegeből kilépni, nem tud máshogy élni és gondolkodni: törődnie kell azzal, ami körülötte van.

Sajátos idegenkedés, kényszeres távolságtartás figyelhető meg az ábrázolt szülő–gyermek kapcsolatban is, a lírai én maga sem tudja eldönteni, vágyik-e a közelségre, intímabb kapcsolatra, szeretne-e hasonlítani közvetlen felmenőire, vagy inkább elutasítja a sorsközösséget. Amíg a szülőkkel szembeni dilemma feloldhatatlan, amíg a hozzájuk kapcsolódó múlt hoz való viszonyban állandóan küzd a felejtés és az emlékezés vágya, addig a nagyszülőkkel való kapcsolat nagyon erőteljes köteléket sejtet, amelyben a befogadó azonosíthatja is az alkotó rendkívüliségét, annak ellenére, hogy a lírai énben ott az örökös szégyenérzet és büntudat, hogy nem tud felnőni ahhoz, amit nagyszülei generációja képviselt. Ragaszkodik ezekhez a kötelékekhez, amelyek nem szakadnak el a halál után sem: a nagyapa haldokolása, a haldokolásában is közvetített szelídsége és gyengéd szeretete újra és újra megelevenedik előtte, s ebben a törékenységben és elesettségben is egyfajta természetfeletti erőt lát. Ezen a megtörhetetlen köteléken keresztül lesz tulajdonképpen minden átjárható és átadható: hiszen nagyapa és nagymama nem múlnak el, nem válnak teljesen a másvilág részévé, mert ott vannak mindig a víz kékjéről éneklő lány szívében.

„komáromnál a nagyszüleimre gondolok,
jó lenne esőt csinálni belőlük.
nagyanyám felhő,
nagyapám páratartalom.

kis komárom, nagy komárom.

komáromnál ázni akarok.”

(Ablakon túl, Őssejtek-ciklus)

Mintha a természetközelség, a természet szeretete mellett minden gyengédség, minden érték a nagyszülőkötől eredne. Az ehhez való hasonulás, az ezzel való azonosság vágya örökös, a közelítés kísérlete folyamatos, de az egyes esetek sikere és sikertelensége nem határozhatja meg a lírai én boldogságát: hiszen a nagyszülők mentalitásával való azonosulás egyben a későn születettséget is jelenti. Azok, akik életükben képviselték ezt – nagyszülők – már halottak, s az a mentalitás, életmód – s vele együtt a képviselt értékek is „haldokolnak.” A hagyományos falusi közösség hit- és szokásvilága, életmódja eltűnőben van, a magyar vidéki életet élőkét már elsősorban a magány és a céltalanság határozza meg és a természettől való elidegenedés.

Az átörökíthetőség problémája a meddőség tragédiáján keresztül is előtérbe kerül. Elsősorban a harmadik versciklusban, ahol a megjelenő különböző nőgyógyászati problémák – petefészekciszta, méhen kívüli terhesség – összekapcsolódnak ezzel a gondolattal. Érzékenyen, erős képekkel elevenedik meg a „kudarc”, a szembesülés azzal, hogy valakiből soha nem lehet anya – nem az ő döntése, választása.

„hiába duzzad makacsul a sejtfal.
hiába vár.
nem lesz itt megtermékenyülés.

havonta lelököm a vastag nyálkahártyát.
rendkívül szorgosan: méhen kívül is.”

(Kezeletlen, Sejtburjánzás-ciklus)

A folytatás lehetőségének hiányát nemcsak a gyermektelenség, hanem az otthon hiánya, az otthonteremtés lehetetlensége is jelenti. Ehhez a reménytelenséghez kapcsolódik a 20-as, 30-as generáció legjellemzőbb problémája, amely egyszerre eleveníti meg az egyéni és az országos krízis-

helyzetet: a fiatalok tömeges kivándorlását. Az országot elhagyó fiatal generáció is egy mesei hasonlatot kap, úgy jelenik meg, mint a vándorútra induló, hamuba sült pogácsával feltarisznyázott szegénylegények hada, akik idegenben próbálnak szerencsét. A pogácsába harapva a foguk neki-koccan valami idegen anyagnak, a közelmúltnak, amely közvetve van rájuk hatással, azoknak az eseményeknek, amelyek erőteljesen hozzájárultak a jelenük körülményeihez.

„mitőlünk ellopták a sírást
euróra váltották elhazudták miközben
határokat nyitottak meg neki
hamubasült pogácsával föltarisznyálták
belesütöttek félszázadnyi ólomnyomott cédulát
rendszer váltás szovjetunió átkos.”

(*Ólommérgezés, Sejtvándorlás ciklus*)

Az ország elhagyásának gondolata a lírai ént is megérinti újra meg újra: hátrahagyni hazát, otthonot, családot, feladni azt, amit hivatásának, szívügyének tart, máshogy és másból megélni, ott, ahol jobban megbecsülik azt, amit csinál, ahol jobb egzisztenciális helyzetbe kerülhetne. Ebben a gondolatban, pontosabban a gondolat egyéni csavarjában izgalmasan értelmezhetőek újra Wass Albert *Üzenet haza* című versének motívumai. A kő mellett a víz motívuma is állandóságot, a hazához, az otthonhoz való kötődést jelképezi itt a két nagyszülőn keresztül. A kő, a szikla motívuma itt szorosan fűződik a nagyapához, míg a nagymamához és a lányunokához a víz motívumai kapcsolódnak. Csakhogy a víz motívumainak felhasználása itt a folyamatos elvágyódásból való visszatérést jelképezik: a nagymama, aki holtágon tanult meg úszni, tulajdonképpen egy állóvízben, egy „tóvá” alakult folyószakaszban gyakorolt. A lírai én, a folyók lánya, aki örökösen vonzódik a vizek világához, csak látszatra képviseli ezzel azt, amit a Wass-vers motívumrendszerében jelenthetne. Valójában itt a lány nem a folyókkal, hanem egy folyókhöz kötődő lényel azonosítható. Ő, aki hű önmagához, ezer szállal kötődik otthonához, ehhez a világhoz, amely nélkül nem is létezhetne, épp olyan, mint az elülső borító lapján megjelenő szitakötő, aki föl-fölreppen a folyó vizéről, de aztán mindig visszatér a folyóba – hiszen nem is létezhetne nélküle.

Ha a szerző első verseskötete esztétikai szempontból még egyenletlennek is mondható, mindenképpen ígéretes kezdésnek tekinthető, s ötletességében, a népi hagyománykincs felhasználásának módjában kivételesen

kreatívnek és egyedinek tekinthető. Izgalmas az is, hogy a gondosan megtervezett, finom ízlésről árulkodó illusztrációk – amelyek szintén a természetközelség és a népiesség jegyeit hordozzák magukban – milyen harmonikusan illeszkednek a versek szövegvilágához, mintegy kiegészítve, megtámogatva azt.

(Fiatal Írók Szövetsége, Bp., 2017)

HANGÁCSI ZSUZSANNA

Temesi Ferenc: 49/49

„Már a vonaton eldőlt, hogy nem a szerelmet választom.” (5)

Az első mondat romantikus történetet ígér. És azt is kapunk. Temesi Ferenc úgy vezet minket a jól ismert sablon mentén, mint kisiskolás koromban a sorvezető szabályozta kacifántos írássomat a sima papírlapon. A kamaszkori szerelemmel való újra-találkozás díszlete korán kibontakozik és az első oldalakon meglehetősen hangsúlyos szerepet kap.

A szimpla szerelmi történetnél többre vágó türelmetlen olvasó fanyalogva teheti félre a könyvet az olvasás korai szakaszában, pláne ha harminc vagy annál kevesebb éve él a könyvek világában. És úgy egyáltalán. A múltat a jelen ellenében értékelő leírások, a „régén sokkal jobb volt” sóhajtozások enyhe szemforgatást és bizalmatlanságot válthatnak ki különösen a kevésbé idős olvasók körében. Néha az az érzésünk támadhat, a könyv inkább azoknak szól, akik „játszották a Gazdálkodj okosan nevű szoci Monopolyt, a Ki nevet a végéért”, akik hordtak kombinét és harisnyatartót, „lila színű, béna szabású röltexes magyar farmert. Igazodtak a Kádár-címerhez, az óvodai és iskolai pofonokhoz. (...) Ették a ragcsos stollverket, az ízetlen fruttit.” (29)

Ahogy az elolvasott oldalak száma egyre gyarapszik, lassan felébred bennünk a gyanú, hogy mi szépen át lettünk ejtve. Itt valami többet, más